

першого з них тієї інституції. Далі автор переходить до історії гімназії за перших директорів її Кукольника і Орлая і додає характеристику їх самих й їх діяльності, а теж й декотрих професорів з згадок вихованців гімназії. Оповіданням про гонення за часи Ясновского на „вольнодумній“ напрямок й реформу гімназії в 1832 р. закінчуєть ся перша частина статі.

В другій частині (V глава) ми знаходимо біографію й характеристику діяльності найбільш відомих вихованців „гімназії wyżших наукъ кн. Безбородко“, між ними М. Гоголя й Е. Гребінки. Автор не застановляє ся на всім відомій біографії Гоголя, він тільки оповідає про початок літературної діяльності Гоголя в гімназії й про його пристрасть до театру, де він був завзятим ініціатором, енергічним режиссером і талановитим виконавцем комічних ролей. Окрім старих праць про Гоголя, автор користуєть ся й більш повними розслідами і статями В. Шенрока („Матеріялы для біографіи Н. В. Гоголя“ й дрібні статі), П. Владімірова („Изъ ученическихъ лѣтъ Н. В. Гоголя“) і иньших. Біографія Е. Гребінки більш повна й не обмежуєть ся тільки шкільними роками сього письменника. Автор наводить згадки І. Кулжинського про Е. Гребінку з часів його вчення в гімназії, коротенько оповідає про літературну діяльність й закінчує свій біографічний етюд випискою з критичної статі в Современнику 1848, XI, що характеризує Гребінку, як письменника, його напрямок й значінне в історії російської літератури.

Таким робом статя д. Петухова, зроблена компілятивно на підставі ранійше надрукованих матеріялів, хоч і не подає нових звісток, але всеж користна для тих, хто не може познайомитись з трактованими в ній питаннями з ширших праць, як М. Гербеля „Гимназія высшихъ наукъ и лицей кн. Безбородко“ і І. Лавровского „Гимназія высшихъ наукъ кн. Безбородко въ Нѣжинѣ“.

О. Г-ий.

Писання Трохима Зіньківського, зредакував Василь Чайченко, книга друга, Льв., 1896, ст. II+324+IV.

Другий том писань Зіньківського містить в собі статі публіцистично-наукові. Лише частина їх була приготована автором до друку і видрукована ще за життя його (Національне питання в Росії, Тарас Шевченко в світлі європейської критики і дрібніші замітки), иньші, як: Молода Україна, Фіхте Старший, і не призначались автором до друку, представляючи з себе відчити в кружку приватнім; найширша розвідка — про штунду, зісталась невиконаною. Небіжчик мав велике замилованне до науки, і певне за якийсь час став би визначним діячем на полі науковім, але смерть спіткала його власне тоді, як здобувши в такихи труднощами вищу освіту, забирав ся він до свобідних студій, і в видру-

кованих працях ми можемо слідити лише перші крески його в сій напрямі. Найбільшу вагу в усїєї книжки має розвідка про штунду (Штунда, українська рационалістична секта), що займає половину її; як довідуюсь в передмові, се була остання робота автора і збереглась в дуже невтішному стані, не викінчена, до того з значними дефектами — де позагублювались картки; заповнив сї дефекти і доповнив відомостями новітніми д. Л. С., означивши ті доповнення дрібнішим друком, але розуміть ся се не могло усунути з роботи характер невикінченности.

Зіньківський хотів у сій розвідці представити історію розвитку штунди, відносини до неї уряду, нарешті — науку штундову, її устрій і житє; як вазначив впорядчик, З. головно скористав з багатого запасу відомостей, зібраних в монографії про штунду Рождественского, написаній одначе з погляду урядової церкви, тож З. критично приймає висловлені тут погляди, поправляє й доповнює їх відомостями, зібраними в иньших джерел, а д. С. доповнив їх скрупулятно зібраними навіть в газетній літературі відомостями до р. 1894. При браку якоїсь докладної монографії про штунду в українсько-руській літературі студія Зіньківського безперечно буде мати свою вагу і користь, як совістно зроблений звід материялу. Шкодить її лише самий характер студії; автор замість об'єктивного і спокійного студійовання говорить в тонї горячого апольгета штунди і обвинувача православного духовенства, і сей характер адвокатської промови, розуміть ся, шкодить самому вражінню студії, бо примушує читача бачити тут сторонничість. При тім утрудняє читання форма, нагромадження дат і імен, часом зовсім безпотрібних, що подекуди робить просто вражінне зібранного для власного ужитку автора фактичного материялу. Доповнення д. Л. С. часом досить слабо зв'язані з самою студією, представляючи погляди сього автора на питання, зачіплені Зіньківським.

Статя: „Шевченко в сьвітлі європейської критики“ представляє в себе (так само як і „Молода Україна“) роковинну промову і подає огляд кількох чужесторонніх оцінок Шевченка (Боденштедга, Каверау, Францога, Обріста, Дюрана, Баттаглії); статі шкодить знов характер апольгоїї Шевченка перед російською критикою, де автор часом зходить, в наукового ґрунту. Більш публіцистичний характер мають дві иньші статі: „Национальне питання в Росії“ й „Молода Україна, її становище і шлях“; вони і пізнійше будуть мати певний інтерес, служачи образом поглядів і ідеалів того покоління українсько-руської інтелігенції, до якого належав їх автор. Нарешті статя про Фіхте представляє з себе витяг з статі петербурського професора Градовського, доповнену деякими увагами автора про становище українського національного питання.

М. Грушевський.